

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
KOMISIJA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE
Usposabljanje Varuh gorske narave

Seminarska naloga
NARAVOSLOVNO-KULTURNA UČNA POT V
OKOLICI LOKVE

Sežana, 2025

Avtorica: Petra Mislej (PD Sežana)

Mentor: Marijan Denša

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	TEORETIČNI DEL	2
2.1	Gozdna pedagogika.....	2
2.2	Učna pot	2
3	PRAKTIČNI DEL	4
3.1	Osnovna učna pot.....	5
3.1.1	Podružnična osnovna šola Lokev	5
3.1.2	Vojaški muzej Tabor Lokev.....	6
3.1.3	Gotska kapelica Marije Pomočnice in cerkev Svetega Mihaela.....	7
3.1.4	Čebelnjak	9
3.1.5	Drevesne vrste	10
3.1.5.1	Hrast	10
3.1.5.2	Gaber	10
3.1.5.3	Smreka	11
3.1.5.4	Črni bor	11
3.1.5.5	Lipa	11
3.1.5.6	Jesen	11
3.1.6	Koča na Kokoši.....	12
3.1.7	Travnik.....	12
3.1.8	Izvir Vroček.....	13
3.1.9	Kamnine in fosili	14
3.1.10	Kali v Preložah.....	15
3.1.11	Gostilna Muha	16
3.2	Razširjena učna pot	17
3.2.1	Kal Kaluža	17
3.2.2	Stari Tabor.....	17
3.2.3	Kraški suhi zid in pastirska hiška	18
3.2.4	Vilenica	19
3.3	Zemljevid učne poti.....	21
4	ZAKLJUČEK	22
5	LITERATURA IN VIRI	23

KAZALO SLIK

Slika 1: Gozdni bonton.....	4
Slika 2: Podružnična osnovna šola Lokev.....	5
Slika 3: Vojaški muzej Tabor Lokev	6
Slika 4: Notranjost Vojaškega muzeja Tabor Lokev	7
Slika 5: Gotska kapelica Marije Pomočnice	8
Slika 6: Cerkev Sv. Mihaela	8
Slika 7: Sestavni deli čebele	9
Slika 8: Izvir Vroček	14
Slika 9: Gostilna Muha nekoč	16
Slika 10: Kal Kaluža v Lokvi.....	17
Slika 11: Suhi zid	18
Slika 12: Pastirska hiška.....	18
Slika 13: Jama Vilenica.....	20
Slika 14: Zemljevid učne poti	21

1 UVOD

Narava ponuja neizmerno bogastvo znanja, ki ga otroci lahko spoznavajo skozi lastno izkušnjo in opazovanje. Kot razredna učiteljica na podružnični osnovni šoli se zavedam, kako pomembno je, da učencem omogočimo učenje zunaj učilnice – v okolju, ki spodbuja radovednost, razvija čut za naravo in omogoča neposredno povezavo med teorijo in prakso. Z učenci pogosto preživljamo čas v naravi, kjer raziskujemo rastlinske in živalske vrste ter se učimo spoštljivega odnosa do okolja. Zadnja tri leta smo vključeni v Mrežo gozdnih šol in vrtcev, ki jo vodi Inštitut za gozdno pedagogiko. Menim, da je izrednega pomena, da učenci uporabljajo naravni material za lastno učenje in s tem krepijo tudi ustvarjalnost.

Na območju Krasa je zasnovanih že več učnih poti, vendar so vse ravno toliko oddaljene od našega kraja, da se ne moremo pogosto vračati. V bližini Lokve še ne obstaja formalno oblikovana učna pot, ki bi povezovala naravoslovne in kulturne vsebine, kar sem prepoznala kot izziv in hkrati priložnost. Odločila sem se, da oblikujem naravoslovno-kulturno učno pot, ki bo prilagojena osnovnošolskim otrokom in bo povezovala naravne značilnosti kraškega sveta z bogato kulturno dediščino območja. Takšna pot bo služila kot učni pripomoček pri pouku naravoslovja, družbe in tudi drugih predmetov ter hkrati kot prostor za sproščeno, aktivno in ustvarjalno učenje. Prav tako pa bo namenjena vsem ljudem, ki bi radi spoznali Lokve in njeno bogato dediščino.

Otroci so naše največje bogastvo. Zato moramo naravo približati ravno njim, da jo bodo znali ceniti in imeti radi. Predvsem pa si želim, da bi se vsakodnevno vračali na območja, ki jim nudijo sprostitev.

V tej seminarski nalogi bom predstavila zasnovo naravoslovno-kulturne učne poti v okolici Lokve.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Gozdna pedagogika

Gozdna pedagogika je pristop k poučevanju, ki temelji na učenju v naravi, predvsem v gozdu. Otroci se učijo skozi neposredno izkušnjo, opazovanje in igro v naravnem okolju. Ta oblika vzgoje spodbuja radovednost, ustvarjalnost in samospoštovanje, saj otroci raziskujejo, preizkušajo in odkrivajo svet s svojimi čutili.

Prednosti gozdne pedagogike so številne. Otroci razvijajo gibalne sposobnosti, pozornost in socialne veščine, saj pri aktivnostih pogosto sodelujejo v skupini. Hkrati se krepi odnos do narave in skrb za okolje. Naravno okolje nudi tudi bolj umirjeno in manj stresno okolje za učenje, kar pozitivno vpliva na duševno zdravje otrok (Vilhar in Rantaša, 2016).

Gozdna pedagogika se pogosto izvaja v vrtcih in osnovnih šolah, lahko pa tudi kot del naravoslovnih dni ali učnih poti. Je odlična priložnost, da otrokom omogočimo bogate izkušnje izven učilnice ter jih povežemo z naravo na spoštljiv in igriv način (Inštitut za gozdno pedagogiko, 2025).

Razredni učitelji na vaških šolah imamo najboljše možnosti za vključevanje gozdne pedagogike v poučevanje in poskrbimo tudi za zadostno količino gibalne-športne aktivnosti učencev, saj raziskave kažejo, da je današnji način življenja predvsem sedentaren. Z medpredmetno povezavo se lahko več učnih ciljev obdela v krajšem času in izkoristimo dneve na svežem zraku.

2.2 Učna pot

Učna pot je posebej označena in urejena pot v naravi ali urbanem okolju, namenjena izobraževanju in ozaveščanju obiskovalcev o določenih naravnih, kulturnih, zgodovinskih ali družbenih značilnostih določenega območja. Njena glavna značilnost je, da ponuja učne vsebine na prostem, pogosto preko informacijskih tabel, interaktivnih točk, nalog, vodnikov ali delovnih listov (Horvat, 2023).

Ključne značilnosti učne poti so:

- tematska usmerjenost: učna pot ima običajno jasno določeno temo (npr. rastline določenega območja, geološke značilnosti, kulturna dediščina),
- dostopnost: pot je prilagojena starosti in sposobnostim ciljne skupine (npr. otrokom, družinam, pohodnikom),

- označenost: ob poti so postavljene informativne table, kažipoti in druge oblike interpretacije prostora,
- učenje z doživljanjem: poudarek je na neposrednem opazovanju, raziskovanju in doživljanju in
- povezava z učnim načrtom: vsebine učne poti so pogosto povezane s šolskim kurikulumom, zlasti pri predmetih, kot so naravoslovje, družba, geografija in zgodovina (Horvat, 2023).

Nekateri izmed najpomembnejših namenov učne poti so:

- spodbujanje naravoslovne in kulturne pismenosti,
- razvijanje spoštljivega odnosa do narave in dediščine,
- povezovanje teoretičnega znanja s praktičnimi izkušnjami,
- krepitev telesne aktivnosti in timskega duha.

Učne poti so torej orodje za poučevanje in učenje na prostem, ki učencem ponuja bogato izkustveno učenje v avtentičnem okolju. V mojem primeru bi naravoslovno-kulturna učna pot v okolici Lokve učencem omogočila spoznavanje kraške pokrajine, rastlinstva, živalstva ter kulturnih znamenitosti območja – na način, ki je hkrati poučen in prijeten.

3 PRAKTIČNI DEL

Kraška vas Lokev ima bogato zgodovino (Voje, 1987) in je imela zaradi svoje lege v preteklosti zelo pomembno vlogo, kar se kaže v njeni ohranjeni dediščini. Zelo me je pritegnila prav zaradi svojih naravnih ter kulturnih znamenitosti. V nadaljevanju bom predstavila osnovno in razširjeno učno pot, ki sta namenjeni predvsem učencem, ki si želijo bolje spoznati ta del Krasa. Obe poti se začneta v središču vasi, kjer učenci spoznajo najpomembnejše kulturne znamenitosti kraja. Nato se nadaljujeta vsaka v svoji smeri in se kasneje razširjena pot priključi osnovni.

Za učence prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja je bolj primerna osnovna učna pot, saj je krajša. V kolikor bi želeli z mlajšimi otroki prehoditi razširjeno učno pot, predlagam, da jo prilagodijo in razdelijo na dva dela. Udeleženec se lahko glede na svojo psihofizično pripravljenost sam odloči, koliko učnih točk bo obiskal.

Ob začetku gozdne poti bodo spoznali bonton, ki je najbolj pomemben, da se naravno okolje čim bolj ohrani.



Slika 1: Gozdni bonton

3.1 Osnovna učna pot

Idejna zasnova je, da se pot začne v samem jedru vasi, kjer so najpomembnejše kulturne stavbe (podružnična osnovna šola Lokev, vojaški muzej Tabor Lokev, gotska kapelica Marije Pomočnice in cerkev sv. Mihaela) ter se nadaljuje v smeri pokopališča, kjer vodi pot proti koči na Kokoši. Tekom poti se spoznava travniške rastline in živali ter različne drevesne vrste, išče fosile v kamninah in razmišlja o vodovju na kraških tleh.

3.1.1 Podružnična osnovna šola Lokev

Šolstvo ima v Lokvi že dolgo tradicijo, saj sega v leto 1824, ko je bila ustanovljena ljudska šola, kjer je v nemškem jeziku poučeval duhovnik Tomaž Kariž. Leta 1830 se je pouk preselil v Tabor, kjer je danes Vojaški muzej. Sedanjo šolsko stavbo so odprli leta 1886 in v njej pouk poteka še danes.

Med letoma 1922 in 1943, v času fašistične oblasti, je pouk potekal v italijanskem jeziku, saj je bila Lokev pod italijansko okupacijo.

Po koncu 2. svetovne vojne je bil pouk ponovno uveden v slovenskem jeziku. Šola je postala pomembno kulturno in vzgojno središče kraja.

Danes Podružnična osnovna šola Lokev deluje kot del Osnovne šole Srečka Kosovela Sežana.



Slika 2: Podružnična osnovna šola Lokev

NALOGE ZA UČENCE:

- Primerjaj šolo nekoč in danes.
- Kako si predstavljaš dan v šoli pred 100 leti?
- Vprašaj svojo babico, kako je potekal pouk, ko je bila otrok.
- Kakšna misliš, da bo šola čez 100 let?

- Z ogljem ali kredo napiši svoje ime.

3.1.2 Vojaški muzej Tabor Lokev

Najpomembnejši kulturni spomenik vasi je obrambni stolp na Taboru, ki so ga leta 1485 zgradili Benečani za zaščito pred Turki (Šinkovec, 1995). Kasneje je služil kot vaška žitnica, danes je v njem urejen vojaški muzej (Godnič, 2006).

Vojaški muzej Tabor Lokev deluje od leta 1994 in je edinstven primer zasebnega muzeja vojaške zgodovine v Sloveniji. Ustanovil ga je gospod Srečko Rože, ki je častni občan občine Sežana. Muzej ponuja več stalnih razstav o prvi in drugi svetovni vojni. Ponaša se z izjemno bogato zbirko vojaških uniform, opreme in oborožitve.

V letu 1830 so domačini v njem uredili vaško šolo, ki je tukaj delovala do leta 1886, ko je bilo v neposredni bližini Tabora zgrajeno novo šolsko poslopje.



Slika 3: Vojaški muzej Tabor Lokev



Slika 4: Notranjost Vojaškega muzeja Tabor Lokve

NALOGE ZA UČENCE:

- Dobro si oglej zunanost muzeja. Iz katerega materiala je zgrajen? Kaj vidiš? Naštej vsaj tri predmete ali dele stavbe, ki kažejo, da je to vojaški muzej.
- Kaj je bila ta stavba nekoč?
- Predstavljaš si, da si kustos (oseba, ki skrbi za razstave v muzeju). Nariši en predmet, ki bi ga ti postavil v vojaški muzej. Lahko si ga tudi že videl v muzeju.
- Kako si predstavljaš življenje vojaka nekoč? Misliš, da se razlikuje od življenja vojakov v današnjem času?
- Povej, kako doma, v šoli ali naravi skrbiš za mir.
- Zakaj je pomembno, da ohranjamo spomin na preteklost?

3.1.3 Gotska kapelica Marije Pomočnice in cerkev Svetega Mihaela

Gotska kapelica Marije Pomočnice stoji desno ob cerkvi in izhaja iz leta 1426, kar potrjuje kamnita plošča nad vhodom z latinskim napisom in letnico. Notranjost krasi lesen gotski kip Marije z Jezusom (Šinkovec, 1996).



Slika 5: Gotska kapelica Marije Pomočnice

Današnja stavba cerkve je bila postavljena leta 1613 na ostankih stare, ki naj bi jo zgradili vitezi templjarji okoli leta 1118. Notranjost krasijo freske akademskega slikarja Toneta Kralja, ki so ganljiv izraz upora proti fašizmu (Godnič, 2006).



Slika 6: Cerkev Sv. Mihaela

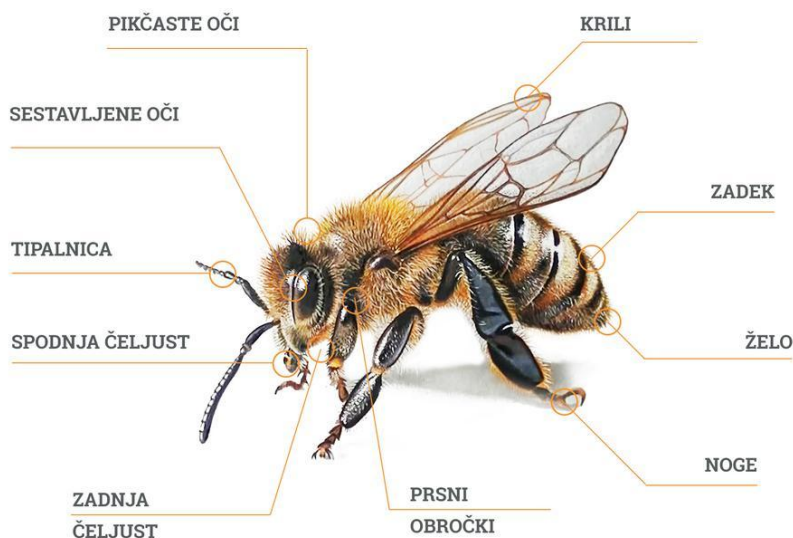
NALOGE ZA UČENCE:

- Opazuj cerkev. Naštej tri značilnosti, po katerih prepoznaš, da gre za cerkev.
- Kdo je zavetnik cerkve, ki jo vidiš?
- V katerem slogu je zgrajena kapelica ob cerkvi?
- Pred vhodom v cerkev poišči na tleh igro, ki so se jo otroci igrali nekoč.
- Vitraži so barvna stekla v cerkvenih oknih. Ustvari svoj vitraž.

3.1.4 Čebelnjak

Slovenci smo čebelarški narod in čebelarjenje ima v Sloveniji poseben status kmetijske dejavnosti. Zavedanje o pomenu čebel in skrbi zanje je pri nas na zelo visoki ravni. Dovoljeno je čebelariti le z avtohtono kranjsko čebelo, ki slovi kot delavna, skromna, odporna žival z odličnim smislom za orientacijo. Za kilogram medu mora čebela obiskati 4 milijone rož in preleti štirikratno razdaljo okoli sveta (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in turizem, 2025).

Kranjska čebela živi v čebelnjaku, v čebelji družini. Vsaka čebelja družina živi v svojem panju. Le-to sestavljajo čebele delavke, matica in troti. V družini ima vsaka čebela svojo nalogo. Čebela delavka leta s cveta na cvet in tako oprašuje rastline. Na cvetovih nabira tekočino, ki ji pravimo medicina ali nektar. Iz sladke tekočine nastane med, ki ga shrani v satje. Naloga matice je, da vsak dan zalega jajčeca, trot pa jo oplodi (Ribič in Vodičar, 2020).



Slika 7: Sestavni deli čebele

V Sloveniji so značilni leseni, barvito okrašeni čebelnjaki, ki so postali prepoznaven simbol naše kulturne podobe in so uvrščeni na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine. Navodila za njihov izgled je zapisal Anton Janša.

NALOGE ZA UČENCE:

- Kdo sestavlja čebeljo družino?
- Kaj vse nam dajo čebele?
- Kaj bi se zgodilo, če bi vse čebele izmurle?
- Opiši in nariši čebelnjak ali panjsko končnico.
- Kako lahko sam pripomoreš, da bodo čebele ostale pri nas?

3.1.5 Drevesne vrste

Slovenija spada med najbolj gozdnete države v Evropi. Približno 58 % države prekriva gozd. Na območju Slovenije se nahaja 71 različnih drevesnih vrst, od tega je 61 vrst listavcev in 10 vrst iglavcev. Nekatere izmed vrst kot je npr. cemprin, se pojavljajo le na omejenem območju. Na območju Krasa so najbolj zastopane drevesne vrste črni gaber, hrast in črni bor, poleg tega pa se pojavljajo tudi lipa, mali jesen in smreka. Lahko rečemo, da je pri nas mešani gozd (Podgorski, 2025 in Puschner, 2025a).

Med potjo najdemo tudi pravi kostanj, nasad grških jelk, kakšno bukev in več grmovnic, kot so ruj, leska, črni trn, dren, trdoleska in črni bezeg.

Pri nas se je že začelo zaraščanje z akacijo, ki je tujerodna drevesna vrsta in izhaja iz oddaljene Severne Amerike. V Evropo so jo prinesli zaradi kakovostnega lesa, medonosnosti in dišečih cvetov. Nevarno je, da bo izpodrinila preostale avtohtone drevesne vrste.

3.1.5.1 Hrast

Hrast je izvorno kraško drevo. Na tem območju je znan hrast dob (*Quercus robur*), puhasti hrast (*Quercus pubescens*), cer (*Quercus cerris*) in graden (*Quercus petraea*). Hrast dob zraste do 45 m in ima do 2,5 m premera. Cveti v maju, želod dozori oktobra. Skorja se zaradi čreslovine in drugih koristnih snovi uporablja v zdravilstvu, želod pa se uporablja pri prehrani domačih živali.

Najbolj znan hrast na našem območju je t. i. Napoleonov hrast. Gre za več kot 200 let staro drevo pri italijanski Gropadi, ki stoji na sredini križišča treh starih cest, ki so nekoč povezovala sosednje kraje Bazovico, Sežano in Orlek. O njegovi starosti priča že samo ime, saj naj bi k hrastu svoje konje privezovali že Napoleonovi vojaki (Hieng, 2015 in Puschner, 2025b).

3.1.5.2 Gaber

Po slovenskih gozdovih je razširjen navadni gaber (*Carpinus betulus*), črni gaber (*Ostrya carpinifolia*) in kraški gaber (*Carpinus orientalis*). Za območje Krasa je še posebej značilen črni

gaber, zato se bomo v nadaljevanju usmerili na opis le-tega. Črni gaber zraste vse do 20 m in lahko doseže tudi do 50 cm premera. Ima temno, skoraj črno skorjo. Cveti v pomladanskih mesecih (od aprila do maja), plodovi dozori v juliju in avgustu. Dobro raste na južnih, toplih, sončnih pobočjih, kjer so revna tla in je majhna sposobnost zadrževanja vode (Puschner, 2025c).

3.1.5.3 Smreka

Za smreko (*Picea abies*) je znano, da je to naša najbolj številčna drevesna vrsta, a ne na Krasu. V preteklosti je poraščala le gorske predele in hladne doline vse do druge polovice 19. stoletja, ko so jo začeli masovno saditi tudi drugod. Danes tako porašča skoraj celo Slovenijo z izjemo suhih obalnih delov in močvirnatih delov v Panonski nižini. Smreka zraste v višino do 60 m. Cveti od konca aprila do konca maja. Storži visijo navzdol in se razvijejo iz ženskih socvetov. Iz iglic smreke pridobivamo eterična olja. Napadajo jo številni škodljivci in bolezni. Največ težav ji povzročajo rdeča trohnoba in podlubniki (Puschner, 2025d).

3.1.5.4 Črni bor

Črni bor (*Pinus nigra*) je zimzeleno iglasto drevo. Gre za tujerodno vrsto, s katero so v 19. stoletju začeli pogozdovati takrat zelo osiromašen Kras (Remec, 2021). Zraste v višino do 30 m, deblo ima obseg do 10 m. Cveti maja. Ima rumene, do 2 cm dolge moške cvetove. Ženska socvetja so storžasta in rdečkasta. Storži zorijo dve leti (Drevesnica Omorika, 2025).

3.1.5.5 Lipa

Ko pomislimo na lipo (*Tilia platyphyllos*), jo običajno ne povežemo z gozdom, čeprav gre za gozdno drevo. Večinoma jo vidimo na kmetijah, dvoriščih, na vaških trgih, v parkih, gostiščih ali kje drugje, kjer s svojo mogočno krošnjo ustvarijo veliko senco. Zraste do 40 m visoko, deblo doseže do 5 m premera. Doseže neverjetno starost, vse do 500 let. Ima značilne liste, ki so nepravilne srčaste oblike. Cveti junija. Velja za simbol slovenstva in slovenske krajine (Puschner, 2025e).

3.1.5.6 Jesen

Po gozdovih Slovenije najdemo veliki jesen (*Fraxinus excelsior*), mali jesen (*Fraxinus ornus*) in poljski jesen (*Fraxinus angustifolia*). Pomembnejšo vlogo ima veliki jesen. Veliki jesen raste po vsej Sloveniji vse do gozdne meje. Zraste do 40 m visoko in doseže premer do 1 m. Cveti v aprilu ali maju. Različni deli drevesa se uporabljajo v zdravilstvu. Za Kras je značilen mali jesen (Puschner, 2025f).

NALOGE ZA UČENCE:

- Poglej drevo pred seboj. Katere drevesne vrste je? Opazuj obliko listov, lubje, plodove itd.
- Objemi drevo. Ali ima debelo deblo? Z vrvico ali metrom izmeri njegov obseg.
- Poišči kakšen štor in preštej letnice. Ugotovil boš, koliko je bilo drevo staro.
- Iz odpadlega listja izdelaj svojo mandalo, vzorec ali kakšno drugo sliko na tleh.
- Pobožaj mah in lišaj. Kaj občutiš?
- Katero drevo bi bil ti, če ne bi bil človek? Kako se počutiš? Kdo te obišče?
- Zakaj so drevesa pomembna za naravo in ljudi?
- Kaj bi se zgodilo, če bi bilo dreves zelo malo?
- Ali veš, da je bil Kras včasih gol in je burja odnašala zemljo?
- Kako lahko ti poskrbiš za drevesa v gozdu?
- Opazuj krošnjo in deblo. Poišči sledi živali (luknjice, gnezda, ptičje petje, žuželke).

3.1.6 Koča na Kokoši

Koča na Kokoši se nahaja na 670 m nadmorske višine in stoji na hribu Jirmanec. Od tu lahko v jasnih dneh opazujemo Triglav s sosednjimi vrhovi, Dolomite, kraške vrhove (Nanos, Vremščico in Slavnik) ter obalo z zaledjem. Kočo upravlja Planinsko društvo Sežana (Planinsko društvo Sežana, 2025).

3.1.7 Travnik

Na kraškem travnikih najdemo številne rastline, ki so prilagojene na suh, kamnit teren, burjo, poletno sušo in skromna tla. To so: travniška kadulja (*Salvia pratensis*), nageljčki (*Dianthus* spp.), ametistasta možina (*Eryngium amethystinum*), materina dušica (*Thymus serpyllum*), kraški šetraj, kozja brada (*Tragopogon* spp.), kukavica (*Dactylorhiza* spp.), čebulica (*Orchis* spp.), navadna ivanjščica (*Leucanthemum vulgare*), navadni rman (*Achillea millefolium*), navadni ranjak (*Anthyllis vulneraria*), blagodišeči teloh (*Helleborus odorus*), jagodasta hrušica (*Muscari botryoides*), navadna meta (*Mentha arvensis*), navadna nokota (*Lotus corniculatus*) in najrazličnejše vrste trav. Veliko teh rastlin je zavarovanih, zato jih ne trgamo. Posebnost tega dela pa je kraški glavinec (*Centaurea kartschiana*) (Culiberg in Kranjc, 1999).

Ker je travnik življenjsko okolje, najdemo na njem tudi veliko živali. Čebele, čmrle, najrazličnejše metulje, pikapolonice, kobilice, murne, hrošče, mravlje, kače, zelene kuščarice, poljske miške, zajce, krte in različne vrste ptičev. Na kraških traviščih med drugim najdemo

prepoznavno ptico smrdokavro z značilnim pernatim čopkom in tankim ukrivljenim kljunom. Mladiči v gnezdu se pred plenilci zaščitijo s smrdljivimi izločki.

NALOGE ZA UČENCE:

- Poišči in poimenuj vsaj pet različnih rastlin na travniku.
- Opazuj tla in rastline. Katere žuželke ali druge živali vidiš? Uporabiš lahko povečevalno steklo. Opiši in nariši jih.
- Uporabi svoje čute. Kaj vse lahko na travniku vidiš, vohaš, slišiš, tipaš? Ali bi lahko kaj užitnega tudi okusil?
- Postani mali raziskovalec. Na izbranem prostoru (1x1 m) preštej, koliko različnih rastlinskih vrst najdeš. Primerjaj s sošolcem. Kdo jih je našel več?
- Zakaj je travnik pomemben? Kaj bi se zgodilo, če bi pokosili vse travnike ali nanje zgradili hiše? Katere živali bi ostale brez doma?
- Ulezi se na podlogo ali travo, zapri oči in 1 minuto poslušaj naravo. Kako se počutiš?
- Opazuj metulje. Koliko različnih vrst vidiš? Kakšne so barve njihovih kril?

3.1.8 Izvir Vroček

Staroselci naj bi pred več kot 2000 leti v notranjost hriba Veliko Gradišče izkopali približno 20 metrov dolg, 2 metra širok in 2 metra visok rov. Voda v njem ni bila vroča, slovela pa je kot zdravilna. Staro izročilo pravi, da je bila voda tako dragocena, da je pri izviru stražar govoril ženskam, koliko vode si smejo tisti dan natočiti. V vas so jo nosila le dekleta, ki so vedra nosile na glavi. Pot iz Prelož proti Vročku še zmeraj velja za sveto pot. Izvir Vroček naj bi dobil ime iz narečne besede »uroče«, kar pomeni delati uroke. Domače zdravilke naj bi namreč izvajale uroke, ki so zdravili ljudi, domače živali in povečali poljske pridelke (Fortič, 2012). Ob suši so ljudje včasih hodili po vodo v komunske vodnjake, ki jim Kraševci pravimo »štirne« in na izvire, ki pa jih je bilo zelo malo (Voje, 1987).

Boris Čok je domačin, ki se že več let ukvarja z ohranjanjem dediščine Krasa in je posnel film Sveta voda Vročka.



Slika 8: Izvir Vroček

NALOGE ZA UČENCE:

- Dobro si oglej izvir Vroček. Kakšna je voda (barva, vonj, temperatura)? Kaj vidiš okoli izvira (rastline, kamnine, mah, živali)?
- Dotakni se vode. Je topla, mlačna ali hladna? Zakaj izvir nosi ime Vroček?
- Kaj pomeni beseda izvir? Kje vse voda pride na površje?
- Za kaj ljudje potrebujemo vodo?
- Usedi se na klop in prisluhni gozdu. Globoko dihaj in se umiri.
- Zakaj je voda na Krasu bolj ogrožena kot drugje?
- Katera tvoja dejanja pomagajo ohraniti čisto vodo?
- Kako skrbiš, da bo naš planet Zemlja čim dlje ostal čist?

3.1.9 Kamnine in fosili

Na Krasu prevladujejo apnenci, ki so nastali iz krednih in terciarnih karbonatnih usedlin plitvih toplih obkontinentalnih morij (Culiberg in Kranjc, 1999). Na tem območju so v preteklosti nastale izrazite kraške oblike zaradi topnosti kamnin. Apnenec namreč vsebuje kalcijev karbonat, ki reagira ob stiku z vodo in raztopljenim ogljikovim dioksidom iz zraka, saj pri tem nastaja šibka ogljikova kislina. Zaradi raztapljanja apnenca so nastale kraške oblike, kot so škraplje, žlebiči in vrtače.

Fosil je odtis ali ostanek starodavne rastline ali živali v kamnini. Na Krasu so našli tako ostanke rib, amonitov, rudistov in školjk. Na tem območju se nahajajo kamni s prerezi rudistnih lupin (Geopark Kras, 2022).

NALOGE ZA UČENCE:

- Voda na Krasu večinoma izgine v tla. Zakaj misliš, da je temu tako?
- Katere kamnine je največ na Krasu?
- Naredi poskus. Na izbrani kamen pokapaj nekaj kapljic alkoholnega kisa. Kaj opaziš?
- Opazuj izbrani kamen. Kakšne barve je? Je grob ali gladek? Ali vsebuje školjčne lupine ali druge sledi življenja (fosile)?
- Poišči kakšen kamen s fosili.
- Izmisli si kratko zgodbo o školjki, ki je živel v morju pred milijoni let in je postala fosil.

3.1.10 Kali v Preložah

Kraševci se zelo dobro zavedajo pomena pitne vode za vsakdanjo oskrbo. Danes dobivajo pitno vodo iz vodovoda (iz Klaričev pri Brestovici), a včasih ni bilo tako. Zaradi podnebja in geološke sestave jim je primanjkovalo pitne vode, zato so za vodne zbiralnike uporabili naravne kotanje, v katere se je stekala deževnica – to so kali (Čepirlo, 2014). Kasneje so sredi vasi zgradili komunske vodnjake, ki jim domačini pravijo »štirne«, iz katerih so si vsi vaščani lahko zajemali vodo.

V Preložah in njeni okolici je več kalov. Najbolj zanimiv se imenuje Lanišče, kjer so ženske včasih trle lan. Od tukaj tudi izvira takšno ime. Danes ga žal ne vzdržujejo več in se zarašča. V notranjosti vasi je urejen novi kal, ki so ga uporabljali tudi za kopanje.

Ob kalih in v njih je zelo pestro rastlinstvo in živalstvo. Dobro uspevajo alge parožnice (*Chara* sp.), rogolist (*Ceratophyllum*), močvirna vodopivka (*Zannichellia palustris*), navadno ločje (*Juncus effusus*), klobčasto ločje (*Juncus conglomeratus*), sita (*Eleocharis* spp.), vodna dresen (*Polygonum amphibium*), širokolistni rogoz (*Typha latifolia*) itd. (Culiberg in Kranjc, 1999). Svoje mesto si tukaj poiščejo tudi vodni drsalci, komarji, kačji pastirji, navadna krastača, rjava žaba, hrošč rogač, vodne bolhe, polž mlakar, mravlje, pajki, metulji itd.

Kraški svet je zelo ranljiv in zaradi onesnaževanja izumirajo tako rastlinske kot živalske vrste v kalih.

NALOGE ZA UČENCE:

- Ozri se okoli kala in povej, katere živali vidiš ali slišiš.
- Katere rastline prepoznaš?
- Misliš, da boš tukaj meseca maja in junija videl paglavce?
- Kakšen je življenjski krog žabe?
- Naštej nekaj razlogov, zakaj so kali pomembni za naravo in živali.
- Če imaš možnost, opazuj kal v različnih letnih časih. Kako se to življenjsko okolje spreminja tekom leta?

3.1.11 Gostilna Muha

Gostilna Muha je najstarejša gostilna na Krasu, ki združuje tradicionalno kulinariko, pristno kraško atmosfero in dolgoletno družinsko tradicijo. Tradicija gostinstva na tej lokaciji sega že v leto 1679, torej šteje že več kot 340 let delovanja. Ob njej so se ustavljali furmani, da so napojili živino v bližnjem kalu, ko so tovorili blago v Trst (Domačija Muha, 2025).



Slika 9: Gostilna Muha nekoč

NALOGE ZA UČENCE:

- Koliko obrokov na dan je zdravo zaužiti?
- Kaj bi jedel za zajtrk, da bi lahko dobro razmišljal v šoli?
- Sestavi zdravo kosilo.
- Kakšno hrano misliš, da so jedli nekoč? Je bila tako raznovrstna, kot jo poznamo danes?
- Če znaš, skuhaj doma staršem zdravo večerjo.

3.2 Razširjena učna pot

Idejna zasnova je, da se pot začne v samem jedru vasi, kjer so najpomembnejše kulturne stavbe (podružnična osnovna šola Lokev, vojaški muzej Tabor Lokev, gotska kapelica Marije Pomočnice in cerkev sv. Mihaela) ter se nadaljuje v smeri proti Klemenki. Tekom poti se spozna kal Kalužo, Stari Tabor, pastirsko hiško in jamo Vilenico. Kasneje se ta pot priključi osnovni in se spozna vse učne točke, ki jih le-ta vključuje.

3.2.1 Kal Kaluža

Vas Lokev je dobila ime po veliki lokvi ali kalu, kjer so vaščani in popotniki napajali živino (Šinkovec, 1996). To je plitva kotanja na kraških tleh, v katero se zbira deževnica. Ker je dno prekrito z nepropustno plastjo ilovice ali gline, voda ne pronica v notranjost zemlje. V njem se je napajala živina, ki se je vračala s paše. Leta 1892 je Cesarsko kraljevo okrajno glavarstvo v Sežani zaradi sanitarnih razlogov ukazalo Kalužo zasuti, vendar so se vaščani trudili, da bi kal obdržali. Zato se je ponovna gradnja Kaluže začela leta 1894 in se v kasnejših letih zaključila (Rože, 2020). Kal Kaluža je bil nazadnje prenovljen leta 2023.



Slika 10: Kal Kaluža v Lokvi

3.2.2 Stari Tabor

Pomembna strateška točka je tudi vrh Starega Tabora, kjer so vidni ostanki prazgodovinskega gradišča in srednjeveških zidov. Grof Petazzi je tu dal postaviti utrdbo proti Turkom, a je ostala nedokončana (Čepirlo, 2014). Od tukaj je lep razgled predvsem na vrhove, ki obdajajo Vipavsko dolino.

3.2.3 Kraški suhi zid in pastirska hiška

Kras je kamnit, zato so si ljudje včasih morali najprej očistiti obdelovalne površine. S tem kamenjem so nato zgradili suhe zidove, ki so predstavljali meje med parcelami in ograjevali pašnike. Zanimivo pri tem je, da niso uporabljali nobenega veziva, kot je npr. malta ali cement.

Veščina suhozidne gradnje je bila leta 2018 vpisana na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine.

Hiška iz kamna, imenovana pastirska hiška, je bila na kraških gmajnah značilno zatočišče za pastirje, ki so si jo sezidali, da bi se skrili pred burjo in dežjem. Zanimivo je, da so to prave mojstrovine iz kamna brez kakršnegakoli veziva. Danes jih na Krasu vidimo kot spomin na tradicionalno življenje ljudi, ki so stoletja sobivali z naravo (Visit Kras, 2025).



Slika 11: Suhi zid



Slika 12: Pastirska hiška

NALOGE ZA UČENCE:

- Iz katerega materiala je zgrajen suhi zid?
- Ali vidiš kakšno vezivo (npr. malto)?
- Kako so zloženi kamni?
- Zakaj so včasih na Krasu gradili suhe zidove?
- Kdo živi v suhem zidu? Katere živali se tam skrivajo?
- Preberi zgodbo Nonotov zid.
- S sošolci poskusi sestaviti svoj suhi zid.
- Oglej si hiško. Iz česa je zgrajena? Ima okna in dimnik? Kako je sestavljena streha?
- Kdo je uporabljal pastirsko hiško in zakaj?
- Katere živali so pastirji pogosto pasli?
- Predstavljaš si, da si pastir pred 100 leti. Kaj počneš čez dan? Kako se igraš?
- Nariši pastirsko hiško.
- Oceni, koliko učencev bi lahko spalo v pastirski hiški.
- Kaj ti je najbolj zanimivo pri pastirski hiški? Zakaj je pomembno, da ohranjamo take stavbe?

3.2.4 Vilenica

Jama Vilenica velja za najstarejšo turistično jamo na svetu. Njeni obiski segajo v leto 1633, ko so obiskovalci prihajali občudovat čudovite kapniške tvorbe. Skoraj po celi jami so kapniki sajasti ter počrneli zaradi uporabe bakel in drugih svetil v preteklosti (Culiberg in Kranjc, 1999). V celoti je jama dolga 1200 m, za turistične ogleda pa je urejenih in osvetljenih 450 m jame. Dno jame doseže globino 191 m pod površjem.

Številni podori in kapniki kažejo na to, da je jama stara nekaj milijonov let. V jami lahko občudujemo različne kapniške oblike – stalaktite, stalagmite, stebre, zavese, orgle, sigove slapove in cevčice.

Od leta 1986 v jami vsako leto poteka podelitev Mednarodne literarne nagrade festivala Vilenica, ki se odvija v Plesni dvorani jame.

O Vilenici kroži posebna legenda, ki pravi, da so v njej prebivale vile. Tako naj bi jama dobila tudi svoje ime (Hanžič, 2023).



Slika 13: Jama Vilenica

Legenda o Marinci in vilah iz Vilenice

V Lokvi sta živeli Marinca in njena mati. Nekega dne sta prišli do jame, kjer sta zagledali tri čudovite vile. Ena od vil je materi naročila, naj čez eno leto pripelje svojo hčerko – kar je tudi storila. Vile so Marinci v jami naložile razna dela, a deklica je pogrešala mamo in jim ni bila naklonjena.

Da bi jo preizkusile, so jo poslale na grad po tri zlate pomaranče. Na poti je srečala starčka, ki ji je podaril žeblje, olje, kruh, metlo in vrv. S temi darovi je pomagala mnogim: popravila je most z žebli, namazala zarjavela vrata, nahranila lačne pse, pomagala ženici pomesti tla in drugim izvleči vodo iz vodnjaka.

Na koncu je našla spečo starko, ob kateri so ležale tri zlate pomaranče. Tiho jih je vzela in pobegnila. Starka je zakričala, naj jo ustavijo, a nihče je ni, saj je vsem prej pomagala.

Ko se je vrnila k vilam, so jo vprašale, kaj si želi v zameno. Marinca si je želela le, da bi bila spet z mamo. Vile so jo uslišale – in z materjo sta živeli srečno do konca svojih dni.

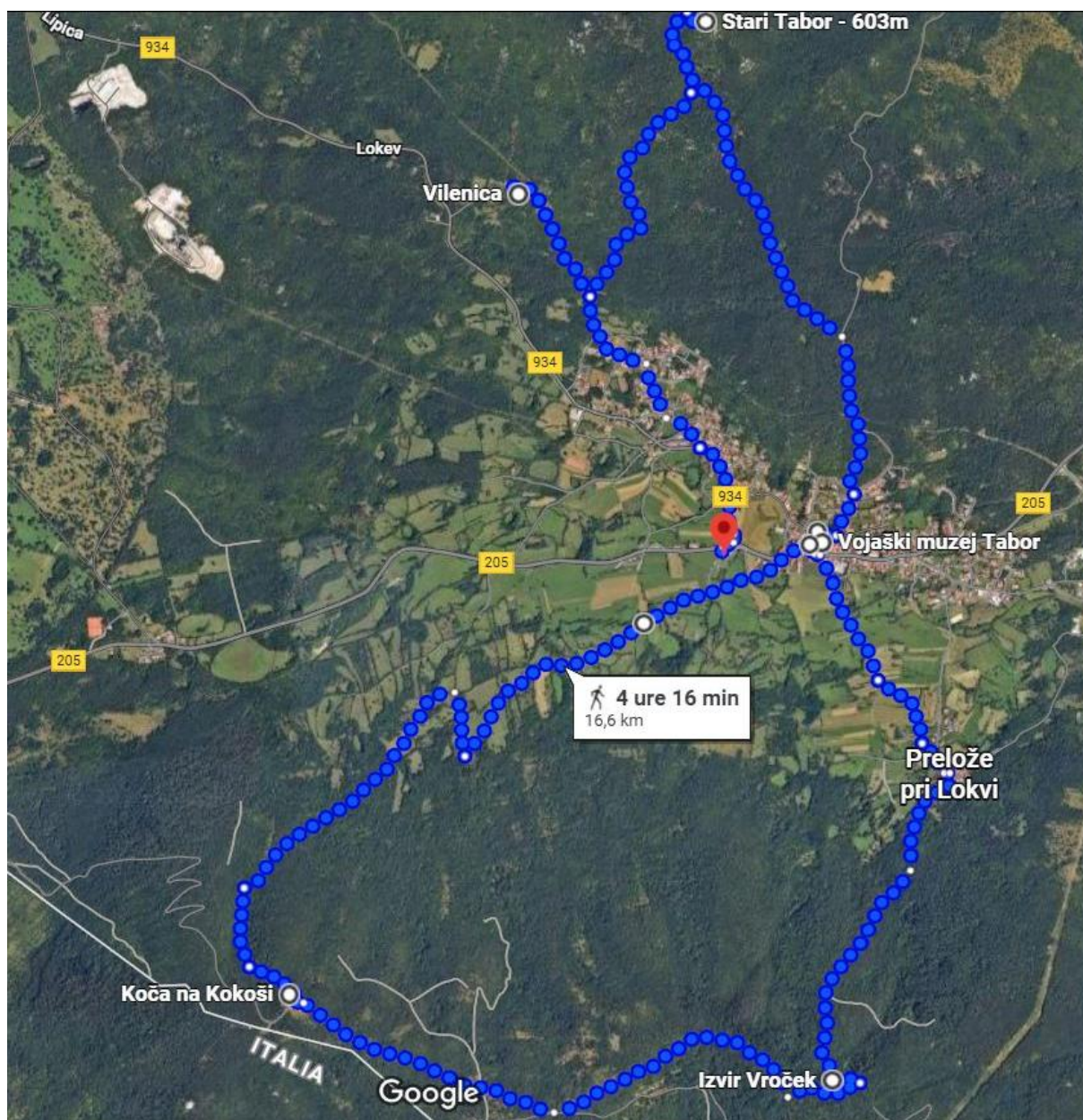
NALOGE ZA UČENCE:

- Kako nastane kraška jama?
- Kaj lahko vidiš v jami?
- Napiši svojo zgodbo z naslovom *Skrivnostni prebivalci jame*.

- Kaj te legenda o Vilenici uči?
- Ali je Vilenica vodna jama?
- Misliš, da je v jami pozimi hladneje kot poleti? Utemelji.

3.3 Zemljevid učne poti

Spodnji del prikazuje osnovno učno pot. Celotna pot označena z modro barvo pa je razširjena, ki je primerna za dobre pohodnike. V kolikor jo razdelimo v dva dela, je primerna tudi za prvošolce.



Slika 14: Zemljevid učne poti

4 ZAKLJUČEK

Narava v okolici Lokve ponuja izjemne možnosti za raziskovanje, učenje in doživljanje sveta zunaj učilnice. S postavitvijo naravoslovno-kulturne učne poti želim učencem približati bogato kraško pokrajino, kulturno dediščino in pestrost rastlinskega ter živalskega sveta. Učna pot ne ponuja le znanja, temveč tudi priložnost za razvijanje spoštljivega odnosa do narave, gibanja na svežem zraku in medsebojnega sodelovanja.

Z oblikovanjem te poti sem želela zapolniti vrzel v lokalnem prostoru in ustvariti učno okolje, ki bo navdihujoče, dostopno in trajnostno. Verjamem, da bodo otroci skozi to izkušnjo razvijali radovednost, odgovornost in zavedanje o pomenu ohranjanja naravne in kulturne dediščine.

Učna pot naj ne bo le enkratna izkušnja, temveč živ prostor učenja, ki ga z učenci soustvarjamo, raziskujemo in s ponosom ohranjamo za prihodnje generacije. Želim si, da bi učiteljice tudi iz drugih šol to pot uporabile za kakšen športni dan s svojimi učenci.

5 LITERATURA IN VIRI

- Culiberg, M. in Kranjc, A. (1999). *Kras: pokrajina, življenje, ljudje*. Ljubljana: Založba ZRC (ZRC SAZU).
- Čebelarstvo Lužar. (2025). *Čebelja družina se predstavi*. Pridobljeno 5. 8. 2025, s <https://www.cebelarstvo-luzar.si/cebelja-druzina-se-predstavi/>.
- Čepirlo, B. (2014). *Kras – kulturnozgodovinski pogled*. Diplomsko delo. Maribor: UM FF.
- Domačija Muha. (2025). *Gostilna skozi čas*. Pridobljeno 3. 8. 2025, s <https://www.gostilna-muha.com/slo/zgodovina.asp>.
- Drevesnica Omorika. (2025). *Pinus nigra – črni bor*. Pridobljeno 5. 8. 2025, s https://www.omorika.si/sl/Iglavci/Pinus_nigra_2/.
- Fortič, V. (2012). *Vroček ni vroč, zdravilen pač*. Pridobljeno 15. 7. 2025, s <https://old.slovenskenovice.si/novice/slovenija/vrocek-ni-vroc-zdravilen-pac>.
- Godnič, T. (ur.) (2006). *Vodnik turistične ponudbe Krasa. Gornji Kras*. Pliskovica: Mladinski hotel.
- Hanžič, S. (2023). *Kakšne skrivnosti skriva Vilenica?* Pridobljeno 10. 7. 2025, s <https://casoris.si/novice/kaksne-skrivnosti-skriva-vilenica/>.
- Hieng, P. (2015). *Sveti Napoleonov hrast na cesti brez avtov*. Pridobljeno 5. 8. 2025, s <https://old.slovenskenovice.si/novice/slovenija/sveti-napoleonov-hrast-na-cesti-brez-avtov>.
- Horvat, N. (2023). *Učne poti na območju matičnega Krasa*. Seminarska naloga. Nova Gorica. Pridobljeno 15. 7. 2025, s https://www.pzs.si/javno/kvgn_dokumenti/Seminarske%20naloge%20VGN/Horvat_Nika.pdf.
- Inštitut za gozdno pedagogiko. *Kaj je gozdna pedagogika?* Pridobljeno 3. 8. 2025, s Inštitut - Gozdna Pedagogika.
- Jama Vilenica. (2025). *Izjemna starost jame*. Pridobljeno 17. 7. 2025, s <https://vilenica.com/jama-vilenica/izjemna-starost-jame/>.
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in turizem. (2024). *Slovenija in čebelarstvo*. Pridobljeno 2. 8. 2025, s <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/svetovni-dan-cebel/slovenija-in-cebelarstvo/>.

- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in turizem. (2024). *V gozdu spoštujemo gozdni bonton*. Pridobljeno 2. 8. 2025, s <https://www.gov.si/novice/2024-04-29-v-gozdu-spostujmo-gozdni-bonton/>.
- Planinsko društvo Sežana. (2025). *Koča na Kokoši*. Pridobljeno 2. 8. 2025, s <https://www.pdsezana.org/koca-na-kokosi/>.
- Podgorski, M. (2025). *Kras kot matična pokrajina na jugozahodu Slovenije ter Kras kot naselbinsko ime in značilno površje s kraškimi pojavi*. Pridobljeno 4. 8. 2025, s <https://geografija.site123.me/geoblog/kras-kot-mati%C4%8Dna-pokrajina-na-jugozahodu-slovenije-ter-kras-kot-naselbinsko-ime-in-zna%C4%8Dilno-povr%C5%A1je-s-kra%C5%A1kimi-pojavi>.
- Puschner, M. (2025a). *Avtohtone drevesne vrste*. Pridobljeno 5. 8. 2025, <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/gozdna-drevesa/avtohtone-drevesne-vrste>.
- Puschner, M. (2025b). *Hrast*. Pridobljeno 5. 8. 2025, <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/drevesa/hrast>.
- Puschner, M. (2025c). *Gaber*. Pridobljeno 5. 8. 2025, <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/gozdna-drevesa/gaber>.
- Puschner, M. (2025d). *Smreka*. Pridobljeno 5. 8. 2025, s <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/drevesa/smreka>.
- Puschner, M. (2025e). *Lipa*. Pridobljeno 5. 8. 2025, s <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/drevesa/lipa>.
- Puschner, M. (2025f). *Jesen*. Pridobljeno 5. 8. 2025, s <https://www.gozd-les.com/slovenski-gozdovi/drevesa/jesen>.
- Remec, M. (2021). *Črni bor kot črna kuga: odnos lokalnega prebivalstva do pogoždovanja s črnim borom na Krasu v 19. in 20. stoletju*. Pridobljeno 4. 8. 2025, s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-8SXI3AW3/e537b614-1fbc-4e96-8754-55bc4015b92b/PDF>.
- Ribič, M. in Vodičar, P. (2020). *Lili in Bine: Novi prijatelji 2*, samostojni delovni zvezek za slovenščino v 2. razredu osnovne šole, 2. del. Ljubljana: Založba Rokus Klett.
- Rože, A. (2020). *Prispevek o kalu "Kaluža" v Lokvi*. Pridobljeno 20. 7. 2025, s <https://www.lokev.si/2020/06/14/prispevek-o-kalu-kaluza-v-lokvi/>.
- Šinkovec, T. (1996). *Lokev*. Divača: Krajevna skupnost Lokve – Živoj Race.

Vilhar, U. in Rantaša, B. (ur.) (2016). *Priročnik za učenje in igro v gozdu*. Ljubljana: Založba Silva Slovenica. Pridobljeno 3. 8. 2025, s <https://www.zgs.si/assets/uploads/files/assets/uploads/prirocnik-za-ucenje-in-igro-v-gozdu-9-10-1.pdf>.

Visit Kras. (2025). *Kraški suhi zid in pastirske hiške*. Pridobljeno 3. 8. 2025, s <https://www.visitkras.info/kraski-suhi-zid-in-pastirske-hiske>.

Vojaški muzej Tabor Lokev. Pridobljeno 10. 7. 2025, s <https://www.vojaskimuzejtabor.eu/>.

Voje, I. (ur.) (1987). *Lokev skozi čas*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete in Krajevna skupnost Lokev ter ZKO Sežana.

Osnovna šola Srečka Kosovela Sežana. (2024). *200 let šolstva v Lokvi*. Pridobljeno 1. 8. 2025, s <https://osskse.splet.arnes.si/2024/10/08/200-let-solstva-v-lokvi/>.